

Ибрагимова Гульназ Азгатовна,
Багаутдинова Альмира Ахметовна,
Сарварова Венера Алмасовна,
учителя татарского языка и литературы
МАОУ-СОШ №17»,
г. Альметьевск, Татарстан
e-mail: gulnaz-ibragimova-1978@mail.ru
bagautdinova-almira@mail.ru

УДК 372.881.1

СҮЗ ТӨРКЕМНӘРЕН ӨЙРӘНГӘНДӘ ИЖАДИ ЭШЛӘР

ТВОРЧЕСКИЕ РАБОТЫ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ЧАСТЕЙ РЕЧИ

CREATIVE WORKS IN THE STUDY OF THE PARTS OF SPEECH.

Аннотация. Главной задачей образования становится сегодня не столько овладение суммой знаний, сколько развитие творческого мышления школьников, формирование умений и навыков самостоятельного поиска, анализа и оценки информации, самоактуализации, самоутверждения и самореализации творческих способностей. Развитие творческих способностей есть один из способов мотивизации учащихся в процессе обучения. Мы живем в век научно-технической революции, и жизнь во всех ее проявлениях становится разнообразнее и сложнее, она требует от человека не шаблонных, привычных действий, а подвижности мышления, быстрой ориентировки, творческого подхода больших и малых задач. Именно в школе начинается процесс становления качеств творческой личности. И очень важно правильно организовать этот процесс.

Ключевые слова: части речи, творческое мышление, умения и навыки, самоактуализация, самореализация, самоутверждения

Abstract. The knowledge acquisition is not so important in modern education as developing students' creative thinking, forming the independent search skills, analyzing and evaluating skills, self-actualization, self-affirmation and self-realization of creativity. Developing creative skills is one of the ways to motivate students in the process of education. We live in the century of scientific and technological revolution and our life is becoming more varied and complex in all manifestations. It requires unstereotyped, unusual action, thinking mobility, quick orientation, creativity in problem solving. The forming process of the creative personality traits starts exactly at school. That is why it is very important to establish this process correctly.

Keywords: Parts of speech, creative thinking, skills and ability, self-actualization, self-realization, self-affirmation.

Заман укыту программаларын һәм дәрәсләкләрне яңадан эшләүне таләп итте. Ана телен укыту буенча бездә программалар, дәрәсләкләр һәм методик кулланмалар төзү буенча шактый бай тәҗрибә тупланган булса да, хәзерге укытучылар алдына дәрәсләрнең сыйфатын яхшырту, укыту формаларын, методларын һәм алымнарын тагын да камилләштерү бурычлары куелды. Укучыларның белемнәрен күтәрүдә, фәнгә карата кызыксындыру тәрбияләүдә, сөйләм телен һәм язма телен үстерүдә, грамматик белемнәрен һәм орфографик күнекмәләрен тирәнәйтүдә ижади язма эшләрнең әһәмияте зур. Ижади язма эшләр укучыларның сөйләм лексик һәм грамматик яктан баеу һәм тәртипкә салу, үзләренә фикерләрен әңгәләккә итеп, логик эзлелектә бирергә күнектөрү һәм бу эшнә системалы рәвештә алып бару ул. Ижади язма эшләр сөйләм телен һәм язма телне үстерү чарасы булып торалар һәм тел күренешләренә игътибарлы булырга, фикерли һәм нәтиҗә ясый белергә өйрәтәләр, сүз байлыгын арттырырга, хәтерне яхшыртуга ярдәм итәләр. Ана телен укытуда киң кулланыла торган ижади язма эшләрдән изложение, сочинение, диктант, рефератлар, аннотацияләр яздыру, конспект, план төзетү, проектлар эшләүне, эш кәгазьләрен атарга мөмкин. Укытучыга һәм укучыга ярдәмлек йөзәннән хәзерге көн методист-галимнәр методик җыентыклар тәкъдим итәләр. Бу өлкәдә Хабибуллина З.Н., Гыйлажев И.Г. /Изложениеләр җыентыгы. Татар урта гомуми белем бирү мәктәбенең 5-11 нче, рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпнең 2-11 нче сыйныфлары өчен,- Тулы 2 нче басма, Казан, Мәгариф, 2003-239 б., Хабибуллина З.Н., Миңнуллина Р.В. /Сочинение язарга өйрәнәбез./ методика һәм үрнәкләр/ -Казан. Яңалиф, 2002-192б., Гыймадиева Н.С. /Имтиханнар өчен сочинениеләр, -Казан. Яңалиф, 2003-136 б., Г.Ә. Гайнетдинова, Р.Г. Шәмсетдинова. / Татар урта гомуми белем мәктәбенең 9 нчы сыйныфында татар теленнән язма имтиханга хәзерләнү һәм аны үткәрү өчен изложениеләр җыентыгы.- Казан. Мәгариф, 2002-111 б., Ч.М Харисова / Язма эшләр җыентыгы./ – Казан. Мәгариф, 2004-79 б. чыгарган җыентыклар игътибарга лаек. Ижади эшләрнең кыйммәте, бер яктан, укучыларның әдәби, мәдәни тарихи чыганаclarны яхшы белүендә булса, икенче яктан, мөстәкыйль фикер йөртүе, язучыга, тел байлыгы, фикерен нигезле һәм дәлилле итеп

әдәби чаралар аша бирә белүендә. Язма эшләрдә шулай ук укучыларның шәхес буларак формалашулары, рухи байлыгы, жәмгыятьтә үз урынын табарга тырышу, туган теленә, милләтенә, халыкның үткәне һәм киләчәгенә, аның гореф-гадәтләренә, милли традицияләренә булган мөнәсәбәте, гражданлык позициясе, гомуми кешелек кыйммәтләрен аңлай белүе чагылырга тиеш. Язма эшләрне башкарганда укучыларга берничә таләпне истә тотарга киңәш ителә:

эчтәлекнең темага туры килүе,
сайлап алынган теманың төп фикерен ачыклап, куелган сорауларга дәлилле, тулы җавап бирү,
язучы һәм аның ижаты турында язганда, аның жәмгыятьтәге урынын, тарихи үсеш шартларын истә тоту,

һәр әйтелгән фикернең нигезләнүе,
цитаталардан дөрес һәм урынлы файдалану,
Әдәби әсәрне белү дәрәжәсен күрсәтү, ләкин күчереп язмау,
язма эшне башкарганда әдәби фактларны аерым төгәллек
белән сайлап алу һәм әдәби-тәнкыйди мәкаләләрдән урынлы файдалана белү,
жөмлэләрне грамматик яктан дөрес төзү,
язма эшне дөрес, камил әдәби телдә язу.

Билгеле, ижади язма эшләр биргәндә укучыларның яшь үзенчәлекләрен һәм белем аерымлыкларын, уку этапларын истә тотып эш итү сорала. Башлангыч сыйныфларда тел материалының элементлары укучыларны сөйләргә, укырга һәм язарга өйрәтү чарасы буларак кулланыла, югары сыйныфларда ул катлауландырыла һәм үстерелә бара. Укучылар тел фәненең нигезләрен өйрәнә башлыйлар. Мәсәлән, түбәнрәк сыйныфларда изложение һәм сочинениеләр кыска күләмдә генә яздырылса, югары сыйныфларда инде укучылар киңрәк, анализлап, теге яки бу вакыйгага яисә күренешләргә үз карашларын яктыртып язалар, нәтижәләр чыгаралар. Шуның белән укучы эшенең идея юнәлеше билгеләнә.

Әдәбият

1. Валиева Ф.С. Урта мәктәптә һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы – Казан: Раннур, 2000. – 455 б.
2. Хабибуллина З.Н., Миңнуллина Р.В. Сочинение язарга өйрәнәбез: методика һәм үрнәкләр -Казан. Яңалиф, 2002. – 192 б.
3. Хабибуллина З. Бәйләнешле сөйләм үстерү. – Мәгариф. 2002. – № 2. – 20 б.

Каримова Регина Нафисовна,

*учитель татарского языка и литературы
МБОУ «Нижемактаминская СОШ №2»,
г.Альметьевск, Татарстан, Россия
e-mail: regina328@mail.ru*

УДК 371

РОЛЬ ЭЛЕКТРОННЫХ УЧЕБНИКОВ В ФОРМИРОВАНИИ ЛЕКСИЧЕСКИХ НАВЫКОВ

ЛЕКСИК КҮНЕКМӘЛӘРНЕ ФОРМАЛАШТЫРУДА ЭЛЕКТРОН ДӘРЕСЛЕКЛӘРНЕҖ РОЛЕ

TCE ROLLE PF ELECTRONIC TEXTBOX NH TCE FORMATION PF LEKSIKAL SKILLS

Аннотация. В статье освещается сравнительно новая тема в методике преподавания татарского языка – роль электронных учебников в формировании лексических навыков. Данный вид учебников не так давно начал активно использоваться учителями татарского языка, однако уже можно сделать некоторые выводы об эффективности их применения в процессе обучения. В данной статье дается обзор упражнений и заданий, предложенных в электронных учебниках и способствующих правильному усвоению лексического минимума.

Ключевые слова: Электронный учебник, лексический навык, лексическая единица, речевые упражнения, подстановочные упражнения, дидактическая игра, речевые схемы.